

L'AMIC DE LES ARTS

GASETA DE SITGES

ANY II

31 DE GENER DE 1927

NÚM. 10

«L'AMIC DE LES ARTS»

DIRECTOR
JOSEP CARBONELL I GENEER
REDACTORS PERMANENTS
J. V. FOIX · M. A. CASSANYES · RAMON
PLANES · LLUÍS MONTANYÀ · DOMÈNEC
FORMENT · SEBASTIÀ GASCH
GRÀFICS
AGUSTÍ FERRER

AQUEST NÚMERO DE "L'AMIC DE LES
ARTS" HA ESTAT REVISAT
PER LA CENSURA

SUBSCRIPCIÓ L'ANY, 12 PTES.
NÚMERO SOLT, 1 PTA.

BUT- LLETÍ

PER
JOSEP CARBONELL

La polèmica sollevada per la declaració papal ⁽¹⁾ entre els principis cristians que han de regir la vida política dels pobles i els principis pagans que preconitza l'Acció Francesa, ha entrat en pocs dies en un període àlgid d'encarament. Una abundosa literatura omple les llibreries, i els diaris van plens de les tesis netament romanes, francament gal·licanes o atemperadores de l'una i de l'altra posició. Va sense dir que, en parlar-ne, no pretenem dir ni explicar res que pugui semblar directament o indirectament una oposició o un acomodament de les intencions pontificals. Teològicament o apològicament mai no havem cercat cap idea en els homes de l'Acció Francesa; catòlics nats, sabem bé a qui i a què ens devem. I en la nostra concepció romana del món, el Papat no hi entra pas com un satèl·lit, tal com en definitiva el consideren els cesaristes maurrasians i els de tot temps i lloc, ans com un centre irradiador tal com pertoca a la seva metafísica, sobrenatural jerarquia. No coneixem altre Maurras que el polític francès ni

d'altres teories seves que les extra-religioses donades per ell per a un salvador reeiximent nacional; i havem seguit i seguim el desenvolupament del seu famós partit com qui observa el d'una experiència en testa al·liena. Maurras i l'Acció Francesa han tingut i

caments del XX". Res més, si no és que calgui confessar l'apassionada admiració que el nostre gust per les idees i l'acció combinades ens feren sentir per les fortes personalitats de la nostra època. La pètria, diària vociferació de Maurras, tan intel·li-

var una actitud combativa parella a la que mogué, dintre la mateixa Església, a ortodoxos tals com sant Pau, sant Jeroni, sant Agustí, sant Atanasi, per exemple.

Vist des d'una posició semblant el problema plantejat entre l'esperit cristià de Roma i les idees paganes d'un home i d'un partit de França guanya una amplitud extraordinària. Ja no són sols els passatges d'aquest o d'aquell llibre de Maurras, les dades que poden servir de blanc; és, tot simplement, l'esperit i l'acció pagana, el fons pagà que glateix en aquests dos factors del regisme dels pobles: el Cèsar i l'Estat, dels quals Maurras és un màxim teoritzador i postulador, organismes romanents de la paganitat i que sempre i en tots els temps han sentit la lògica dels seus orígens. És, per dir-ho amb mots breus, tota la vella disputa que, de Constantí ençà, de la bifurcació de la paganitat política amb la cristianització individual, resta sospesa sobre la humanitat; la qual troba, potser, en els nostres dies el seu punt neuràlgic o cerca en els tombants de

la història contemporània la seva precisió, la seva definició i el seu encarrilament.

En efecte: políticament, paganitat i cristianisme, la íntima economia pagano-política dels pobles occidentals i la reforma a què l'esperit cristià adoptat els obligava, han arribat fins als nostres dies com una dualitat, com una antinomia irresoluble. No vaga d'exposar, altrament és innecessari fer-ho, els aspectes que, de les acaballes de l'imperi romà fins avui, ha tingut aquest cos a cos entre, d'una part el Papat, màxima cristianització de

SALVADOR DALÍ · ACADEMIA NEO-CUBISTA

Vegi's en aquest número la «Presentació de Salvador Dalí», per J. V. Foix.
En el de Febrer, articles crítics sobre el mateix artista, per Sebastià Gasch i M. A. Cassanyes.

tenen per a nosaltres idèntic interès que Mussolini i el feixisme i que Lenin i el bolxevisme, cada un d'aquests tres fets vistos, és clar, sota una diversa, pertinent gradació. Més vella, més pròxima i més adient a un temporal estat d'esperit nostre, la recerca maurrasiana d'un ordre per eixir del marasme anàrquic, liberal, democràtic i romàntic ens pogué semblar vàlid per sortir de posicions iguals, en el fons, a les que engollien la vida político-cultural—social—de França que fou la vida de tota la llatinitat a la fi del segle XIXe i comen-

gent, tan ben tallada, tal com l'esperit constructor del dictador italià i aquella formidable dialèctica de Lenin operant sobre la caòtica Rússia, s'emportaren els nostres platònics vots. Escau més a la jovenesa l'ardiment que la conformitat. Catòlics, apostòlics i romans tampoc no ens plauria —ho confessem—guardar en el nostre propi camp i de cara als problemes que somouen la vida contemporània, una actitud beata, quieta, conformista o casuística; s'arvé més al nostre temperament ell cercar d'aparèixer com la llum d'aquella tenebra; el ser-

el cristianisme i, de l'altra, les monarquies, rebrots de la romanitat soterrada. Ens limitarem, doncs, per a la justa comprensió d'aquest *Butlletí* a comprimir el curs d'aquesta pugna en un seguit de paragrafs breus.

Hi hagué un moment en la Història—l'anterior a la instauració de l'Església pel Crist—en el qual, de fet, el problema no existia. Els homes, barreja sempre de corporal i d'espiritual, trobaven en el rei-pontífex llur més alta jerarquia. El poder, àdhuc devallant al poble per canals diversos, l'espiritual i el polític, es confonia en la persona reial que hom obeïa i que hom adorava. En ella residia, segons l'esperit religiós del poble, l'emanació divina del govern. Més que concepció pagana fou aquesta una concepció religiosa-asiàtica, idòlatria, del poder. Resten encara, cabalment a l'Àsia, pobles amb solucions teocràtiques així; i Rússia mantingué fins a l'adveniment bolxevista aquest mateix concepte idòlatriu - asiàtic per sota l'escorça d'una primària evangelització.

Per unes intuïcions paral·leles, potser, a les que menaren als grecs a revelar, de cara a la bellesa oriental, l'antropomorfisme de la bellesa d'occident, Roma arribà amb la seva concepció clàssica de l'Estat a una forma, es podria dir, cívica del culte, per la qual la Ciutat i el Cèsar ho són tot. Entre les forces còsmiques cegues de l'univers, la Ciutat naix com una suprema voluntat humana. El Cèsar en qui resideix l'imperi, suprema expressió d'aquella voluntat, és adorat com cristal·lització de la Ciutat i com a partícip del beneplàcit dels déus, que cal en tota hora tenir propicis. Aquesta és, en el fons, la fórmula pagana, tràgica, tan precisa en els seus termes com caòtica en el fons, d'adoració i d'expansió del sentiment religiós innat en el cor dels homes i en la vida dels pobles. Fórmula pagana i concepció occidental de l'Estat de la qual encara participen, per sota la terminologia cristiana, les constitucions de les monarquies vigents, filloles totes enquadrades dintre les lleis immortals de la Llopa.

L'adveniment de l'Església i el conferiment a un Cap de la sola sobirania divina sobre els esperits i les consciències, asseynalà la fi de totes aquestes con-

cepcions pre-cristianes; i la conversió de Constantí amb el consegüent traspàs al cristianisme del regíme religiós de l'imperi fou el planteig de la dualitat que en els nostres dies encara no ha trobat definitiva solució. Tot el temps del baix imperi, tota l'alta i la baixa edat medieval, transcorregué amb el combat viu i sagnant dels dos poders: l'espiritual i el temporal, sense entesa. En aquells temps, plens de mestres de definicions, hom arribà a la conclusió teòrica dels dos glavis; el Papa i l'Emperador que, en el terreny de la pura realitat, però, eren un Emperador nominal sense presa sobre els monarques unificadors de les velles províncies romanes, i un Papa que hagué de revestir, per fer cara a l'època, el seu il·limitat poder espiritual d'una cuirassa de poder temporal limitadíssim i confondre's tot contendint-hi amb tants de principiculs disposats a cada instant al bandolerisme més inic.

El problema tramunta així els nostres dies, després de passar pels terrabastalls de la XIX^a centúria, entre els quals és el principal el despullament de la sobirania territorial fet al Papa. Hi ha avui, d'una part, tots els estats eixits de la romanitat en ple desenvolupament de llur potència; un desenrotllament similar al que, en l'antiguitat, assolí llur soca pairal. Estats imbuïts justament de la idea d'expansió romana, pels quals el nacionalisme és l'incentiva ciència d'aquella potència. I, d'altra part, l'Església, difusa ja en totes les consciències occidentals amb el seu cap, el Papa, despullat de tot govern material directe. Mai més alt ni més gran, però, extrínsecament que ara.

S'ha parlat molt del fons pagà de la societat moderna. S'ha dit que per excessiu afany material el món camina vers un desgast parell al que enfonsà el vell món romà. El cesarisme promotor d'aquest desvetllament, fou, abans que el nacionalisme, successor seu, titllat per l'Església de noïdor de la pau dels pobles i paganitzador de les consciències. Voldríem, però, remarcar nosaltres més del que ho havem fet, la paganitat intrínseca dels factors Cèsar i Estat cesari. Per qualsevol cantó que hom se'ls miri, veu sempre als cèsars nats o als arribistes — model Bonaparte — tirar vers el seu origen.

No poden fer-hi més. Tampoc poden sempre, és clar, proclamar obertament les seves paganes concepcions. Les idees han fet llur camí i en nàixer foren batejats. De quan en quan, però, el conflicte esclata o es resol calladament per sota d'apariències. No tots els cèsars o ideòlegs estatistes, tenen un fons de cultura com Maurras per bastir obertament i proclamar-la alt una concepció pagana de la vida i de l'Estat. Allà, però, on manca intel·ligència sobra bestialitat. En el segle IV^a, l'emperador Julià, àvid de poder i de renaixença romana, propugnà des del solí el retorn a la paganitat, a l'*hel·lenisme*, fora de la qual no sabia comprendre que al món pogués haver-hi ni ciència ni potència. En plena edat medieval i en l'època renaixentista és la famosa monarquia franca, la monarquia del *Paris bé val una missa*, qui, amb tota la seva gosadia, cerca en l'Església un subordinat ajut o el troba en el cisma. ¿Per ventura Maurras no respon com cal al passat de la corona que propugna? Heretge del migdia, monàrquic, possible novo-aconsellador de les vergonyes d'Avinyó, o de les posicions arriscades del regne de Lluís XIVe, el mal va per qui s'hi erri en examinar el fons polític de l'*hel·lenisme* que ell també predica setze segles després de Julià. I no dissemblen de la monarquia francesa totes les altres que al món són o han estat, i els promotors de potència cesària, més o menys literaris, més o menys erudits o idealistes, que Maurras.

El cristianisme determinà en la consciència dels homes la idea ja irrefutable de la unitat moral del planeta. La humanitat una, succeí a la idea del ciutadà i del bàrbar, comú a les ciutats gregues i a Roma i a la idea no menys pagana, però que pertoca a l'ordre social que ara no estudiem, de l'home lliure i l'home esclau. Si l'imperi romà hagués mantingut o retrobat després de la conversió de Constantí la seva cohesió i la seva unitat; i si una tal unitat hagués esdevingut providencialment imperturbable, el somni medieval de tots dos poders hauria pogut ésser un fet. La bella unitat material dels Cèsars hauria estat, ben segur, el vehicle de tots els assoliments cristianitzants de l'Església ro-

mana. No fou, però, així, i el Papat trobà amb diversa fortuna l'ajut de tots els poders a qui el paper de Cèsar únic s'avenia amb llurs mires netament estatistes. Adés fou França que mirava vers l'Orient, adés Espanya qui, foragitats els àrabs, mantenia, assabentada o no, de cara al turc vencedor en el triple camí africà, continental i marítim, la seva política nacional defensiva. No mancaren llavors propòsits de fer reviure Roma en el mateix cos d'Itàlia; de proclamar un Cèsar i redreçar al costat del Papa o en la seva mateixa persona, l'imperi. Cada cosa té, però, la seva hora. I l'hora d'Itàlia encara no havia sonat. Sembla que als feixistes d'ara aquesta vella idea nacional que no pogué cristal·litzar en cap dels estats renaixentistes en què es dividí la península, no els desplaui. No cal pas dir, però, que, en principi, no pot plaure a l'Església.

La unitat moral del món, el món moralment un que el cristianisme determinà, demana, com a complement, la idea de la unitat material del planeta per l'assoliment de la qual són un primordial obstacle els vells estatismes cesaris, restes extemporanis de la paganitat. A l'Església li cal tenir al seu entorn una gran cohesió de pobles lliurement governats i mai posats a pressió, en els quals la pau naixi del màxim consentiment i on les folles individuals no puguin trobar la força que dona el solí. Que cada gent, que cada nació serveixi la seva república i que entre les repúbliques imperin unes lleis tals de relació que la pluralitat de governs esdevingui insensible. Que la pau regni, que la pau imperi a l'Occident en bé de la seva cohesió, de la seva força, per l'aconsegüiment i en evitació de nous estroncaments de la nostra missió civilitzadora en el planeta.

¿S'avenen aquestes doctrines amb la dinàmica dels estats occidentals capítosts de civilització? No gaire; però aquest és ja un altre problema.

(1) Vegi's el número 6 de «L'Amic de les Arts» (Setembre de 1926).

IIA SORTIT
LA NOVA REVISTA
DIRECTOR
JOSEP M. JUNOY

LA LITERATURA

PRESENTACIÓ
DE
SALVADOR DALÍPER
J. V. FOIXSALVADOR DALÍ
AUTORRETRAT

No fa gaires dies que a la cantonada de casa un hàbil adolescent amb una *serviette* carregada de llibres me n'oferia sota-veu bells exemplars originals: herbaris amb làmines cromo-litografiades, prolegòmens de biologia, formularis naturistes, i, encara, cartes celestes, atlas de geografia històrica amb els processos de formació i desaparició misterioses del continent atlàntic. Duia també, curiosament reproduïdes, les més singulars imatges recollides en els andens de les avingudes subterrànies del pre-somni. Disposat a refusar-ne l'oferta em sorprengué la seva desaparició sobtada tot deixant-me entre mans una invitació al vernissatge de l'Exposició Dalí a les Galeries Dalmau i un catàleg en blanc.

De sis a set de la tarda en aquests dies d'hivern, pels carrers de la ciutat i per les grans porteries senyorials, les bruixes hi estenen llurs amples mocadors virolats i abans de lliurar-se a la farandola per les placetes de suburbi s'escorren invisibles per entre els vianants amb greu soroll de picarols, respirs profunds, besades furtives i escampant a llur pas aquell baf característic de pomes al caliu. Passeig de Gràcia amunt, per aquella hora, en dirigir-me divendres passat a can Dalmau no vaig precisar que l'adolescent del dia anterior tenia una rara semblança amb el pintor Dalí, que era ell indubtablement camuflada només la corbata i allargades enginyosament les celles.

Però en pretendre entrar a les Galeries em vaig acovardir en adonar-me que hi havia de portar el del Círcol Equestre. Me n'entornava descoratjat quan es topà davant meu mateix l'auto de les col·legiales que cada

cap al-tard desapareix pel carrer de la Diputació entre núvols de llustrina i d'encens, deixant un rastre de carmí lluminós. Baixaven del cotxe de dues en dues plegant curiosament llurs grans ales postisses i nuant-se estretament als llavis l'ampla llaçada de llurs corbates. A darrera de tot, la més petita, per retrobar el camí, deixava anar petites boles de càmbora. Com si s'endinsessin en una selva verge desaparegueren cautelosaament en la penombra de l'entrada.

Aleshores vaig constatar que el porter del Círcol Equestre havia estat substituït per un gnom barballarg que em feia amables senyals i el vaig seguir. Pel llarg passadís sentíem les nostres passes com si es perdessin per les vastes sales del pis de sobre. A banda i banda del corredor unes immenses vitrines on adés hi havia llibres i més llibres exposats, mostraven exemplars raríssims d'ocells dissecats.

—¿I doncs, senyor Dalmau, tanmateix aneu reformant les vostres Galeries?

En entrant a la sala d'exposicions En Dalí amoixava un ocell multicolor que reposava damunt la seva espatlla esquerra.

—¿Superrealisme?

—No, no.

—¿Cubisme?

—No, tampoc: pintura, pintura si us plau.

I em mostrà els finestrals del palau meravellós que havia bastit a can Dalmau. Vaig tenir consciència exacta de trobar-me en els moments precisos de la naixença d'un pintor. L'aula de vivissecció mostrava, descarnats, vastos paisatges fisiològics: belles arbredes sagnants ombrejaven els breus estanys on els peixos pugnen del matí al vespre per a deseixir-se de llurs ombres. I en el fons de les pupil·les del pintor, de l'arlequí i de la maniquí, estels negres fugaçs en un cel d'argent. Pensava de romandre-hi definitivament quan del fons de cada tela sortiren, en tocar les set, els famosos fantasmes.

Es un bell espectacle subtils us cobreixen amb llurs vels i us encomanen llur immaterialitat. Si molts de barcelonins ho sabessin, l'espectacle dels fantasmes que omplen cada capvespre les sales de can Dalmau, seria per a ells una ocasió única.

En abandonar les Galeries, el Passeig de Gràcia, desert, sense arbres, sense faroles, era una immensa avinguda alineada per centenars de *Shall*, amb llur testa lluminosa reflectida dolçament damunt l'asfalt. Una voluntat superior a la meua féu que per comptes d'anar-me'n camí de casa pel carrer de Provença em refugiés al *Service Station* del carrer d'Aragó.

SUPERREALISME

PER
LLUÍS MONTANYÀ«Et je finis par trouver sacré
le désordre de mon esprit.»J.-A. RIMBAUD
«Une saison en enfer»

Benjamin Crémieux ha definit certerament els joves escriptors francesos de la post-guerra com uns *inadaptats metafísics*. La principal característica de la darrera generació literària dels pobles ex-bel·ligerants és la desorientació. Al difícil problema que es plantejava a les joventuts intel·lectuals de fa un segle, d'escollir entre tradició o renovació, un altre s'afegeix, més complex encara: la recerca i l'establiment de valors fonamentals. Rimbaud ha estat acceptat, d'una manera més o menys explícita, gairebé unànimement. El poeta simbolista ha estat, per a la gran majoria dels novells literats, una esplèndida revelació. Molts d'ells han començat a viure el dia que l'han descobert. Hi han trobat una coincidència esbalaïdora amb llur propi estat d'esperit; els ha suggerit i concretat una munio de idees disperses que no encertaven a expressar.

La frase del poema màxim d'aquell admirable poeta, que havem donat per lema a aquest article, tradueix, al nostre entendre, d'una manera precisa, la ideologia i la doctrina dels novíssims superrealistes. Paul Valéry, a qui devem l'exacta noció i la visió claríssima de tantes coses, ha vingut a donar la raó a Rimbaud, augmentant encara la força i la valor d'aquella confessió, en dir: *L'esperit humà em sembla fet d'una tal manera que no pot ésser incoherent per a ell mateix.*

La mostra adhesió més entusiasta acompanya aquestes dues idees, que es completen i s'identifiquen. Acceptem sense discussió que l'aparent desordre de l'esperit és sagrat i que no pot ésser, *per a ell mateix*, incoherent. Però — i ací ve la nostra principal objecció contra el superrealisme — ¿i per a els altres? André Breton i els seus amics sostenen que tampoc. Nosaltres creiem, no obstant, que la incoherència objectiva del desordre espiritual és un fet evident. Ja molt abans que els superrealistes, els expressionistes alemanys, amb els quals alguns dadaïstes — entre ells Tzara — col·laboraven, havien pretès l'objectivació del subjecte. André Breton, l'any 1920, en exposar la doctrina Dada (N. R. F. Agost) en discussió amb Jacques Rivière, la defensava d'ésser un pur subjectivisme. L'evolució d'aquelles mateixes idees ha cristal·litzat en el seu recent i sorollós manifest. No ens ha pas, però, ara ni adés, convençut. Una gran part de la literatura superrealista guanyaria molt res-

tant inèdita. El títol del pròxim llibre de Louis Aragon, *Ma vie ne vous regarde pas*, podria ésser tot un programa.

En mig de tanta desorientació, en mig de tants de neguits i de tantes d'inquietuds, una tendència i un afany irrefrenables semblen imposar-se: l'ordenació del desordre, la fretura d'un Ordre. En un marge de *Le Rappel* a l'Ordre de Cocteau, posarem la següent anotació: «La idea del desordre representa la decepció d'un esperit davant d'un ordre diferent d'aquell que necessita.» Jean Cocteau veia el món de les idees com un enorme *bric-a-brac* indestriable i cercava desesperadament un fil d'Ariadna que, a la fi, com tothom sap, ha pogut, a la seva manera, assolir. La fita oculta, l'objectiu recòndit de tants de moviments espirituals, absurds en aparença, no és altra que aquesta: així veiem els uns arregar-se a l'ordre immutable i etern, en tantes ràpides i sobtades conversions i els altres llançar-se de ple al comunisme, cercant un ordre nou en les seves doctrines socials. Manifestacions diverses d'un mateix estat d'esperit.

Tenim damunt la taula tres llibres nous, que ens semblen ben representatius d'aquestes inquietuds latents. Obligats per la penúria de l'espai — involuntària, ja! — que el nostre hàbit de generalitzar agreuja, passarem a comentar-los ràpidament.

El primer és un llibre d'assaigs, *Le paysan de Paris*, de Louis Aragon, l'amic de Breton i de Marcel Noll, un dels capdavanters del superrealisme. El seu llibre és una barreja confusa de coses excel·lents i de coses detestables. L'inacabable monòleg interior esdevé, a l'últim, intolerable. Es fa impossible, a estones, de seguir-lo en les seves divagacions, encavallades les unes damunt les altres, d'una guisa completament arbitrària. Tot amb tot, però, quantes remarques profundes, quantes espurnes vivíssimes d'intel·ligència! Les imatges es succeeixen, enlluernadores; hom arriba a perdre absolutament la noció de la realitat. L'assaig més copiós, *El Passatge de l'Opera*, és una mena de reportatge fotogràfic, notabilíssim, a la manera realista, d'aquest carrer, desaparegut amb l'obertura del Boulevard Haussmann; una evocació magníficament suggeridora i ultrasensible. A notar, la definició que Aragon fa del superrealisme: «El vici anomenat superrealisme consisteix en l'ús immoderat i apassionat del narcòtic *imatge*, o millor dit, de la provocació sense control de la imatge per ella mateixa i per tot el que comporta, en el domini de la representació, de pertorbacions imprevisibles i de metamorfosis: perquè cada imatge obliga cada vegada a revisar tot l'Univers. I

HA SORTIT

LA REVISTA (1926)

DIRECTOR

J. M. LÓPEZ-PICÓ

cada home pot trobar una imatge que destrueixi tot l'Univers».

La nostra impressió de conjunt? No n'hi ha prou amb tenir talent. Cal saber-lo esmerçar. I sobretot, no oblidar mai la seva alta missió, la seva indefugible responsabilitat.

El segon llibre a que ens referim és una novel·la, *La Mort difficile*, de René Clevel, una altre adherit al grup superrealista i una de les més vigoroses intel·ligències dels vint a trenta anys. Aquest llibre també —dolosa alternativa!— ens ha atret i ens ha repugnat alhora. El nostre amplíssim criteri, no ha pogut mai transigir amb el que remotament faci referència a la inversió sexual. I *La Mort difficile*, en llevar-li tota importància, n'és una mena d'apologia.

André Gide, amb *Corydon* va ésser un dels iniciadors d'aquesta funesta tendència literària i els seus *Faux Monnayeurs* segueixen un exacte llicència pendent. El mateix Proust —quan delicadament, però!— enfoca aquest tema en la seva *Sodomie et Gomorre*. Què havem de pensar d'un medi literari en el qual aquest vici abjecte tingui passis de favor? Els mateixos pederastes —llegim l'altre dia— es mostren sorpresos davant la tolerància general creixent. En fer, l'any passat, *Les Marges* la seva enquesta sobre la preocupació homosexual en literatura, no s'havia publicat cap llibre que tractés de la inversió amb un semblant impudor.

Ens sap greu d'haver de parlar d'un llibre intel·ligent, d'un llibre altrament remarcable, amb aquest to de franca objecció. La monstruosa, però, floració misògina de les seves pàgines, ens hi obliga. No en resumirem l'assumpte. D'acord amb el Dant, val més esguardar i passar.

Per a René Clevel, el vici no existeix, i amb una frescor tota juvenil ens explica una història escabrosa, abocada tota ella vers la mort, la mort difícil. Amb una traça innegable que revela el novel·lista nat, l'observador sagaç, sempre amb el migriure irònic als llavis, ens va dient tot el que li plau. Si no hagués llegit Freud amb tanta d'afició! Esperem que l'autor de *Mon corps et Moi*, ens donarà aviat l'ocasió de lloarlo com voldriem i com podria merèixer.

El darrer dels tres llibres —i aquí si que vindria bé el *last but not least* — és un llibre de poemes en prosa, *Connaissance de la Mort*, de Roger Vitrac. Aquest llibre és el més superrealista dels tres. Els seus poemes tenen la qualitat de fotografies del subconscient. L'ombra de Rimbaud i de Laforgue plana, màgica, damunt les seves pàgines. La llanterna deformadora de que parlava Tomàs Garcés, en referir-se a les prosas del nos-

tre volgut company J. V. Foix, —d'una frapant semblança amb els poemes que comentem — actua amb tota intensitat. L'autor es va creant paradissos artificials de l'esperit, lliurant-se al que podriem anomenar pràctiques anticoncepcionistes de la intel·ligència. I la incoherència arriba a un grau màxim de corrupció, o potser —qui sap?— de perfecció.

Rimbaud — l'havem citat ja tantes de vegades en el curs d'aquest article, que no vindrà ja d'una — digué: *Je ne suis pas prisonnier de ma raison*. D'acord. Cal, però, no ésser tampoc l'esclau d'una sensibilitat a voltes malaltica, ni deixar-se senyorejar per una imaginació a voltes morbosa.

POETES FRANCESOS SUPERREALISTES

En Lluís Montanyà comenta en aquest número tres llibres recents d'altres tants sectaris del superrealisme. Heus ací, ara, una mostra d'alguns poemes de tres poetes assenyalats del mateix grup.

JOAN MIRÓ

Sol de presa presoner de ma testa,
Enduu-te'n el pujol, enduu-te'n la forest.
El cel és més bell que mai.
Les libel·lules dels raïms
Li donen formes precises
Que jo dissipo amb un gest.

Boires del primer dia,
Boires invisibles i que res no autoritza,
Llurs sements cremen
En els focs de palla de les meves mirades.
A l'últim, per cobrir-se d'una alba
Caldrà que el cel sigui tan pur com la nit.

PAUL ELUARD
«Nouveaux Poèmes»

NUESA DE LA VERITAT

«Je le sais bien»

La desesperança no té ales,
L'amor tampoc,
Ni cara,
No parlen,
No em moc,
No les miro,
Ni tampoc no els parlo
Però jo só també tan vivent com el meu amor i la meva desesperança.

PAUL ELUARD
«Mourir de ne pas mourir»

MAX ERNST (1)

Devorat per les plomes i sotmès a la mar,
Ha deixat passar la seva ombra en el vol
Dels ocells de la llibertat.
Ha deixat
La rampa als que cauen sota la pluja,
Ha deixat llur sostre a tots aquells que es verifiquen.

Son cos estava en ordre,
El cos dels altres ha vingut a dispersar
Aquest ordenament que ell tenia
Del primer senyal de la seva sang damunt la terra.

Sos ulls són en un mur
I sa cara és llur feixuc agençament.
Una mentida de més del dia,
Una nit de més, ja no hi ha orbs.

PAUL ELUARD
«Capitale de la douleur»

A L'EMPAR DE LA NIT

Escorre's en ton ombra
a l'empar de la nit
Seguir tos passos
ton ombra a la finestra
Aquesta ombra a la finestra és tu no és pas un altra és tu
No obris aquesta finestra darre-
ra les cortines de la qual tu et mous

Tanca els ulls
Voldria cloure'ls amb mos llavis
Però la finestra s'obre i el vent
el vent que gronxa estranyament el flam
i la bandera
cobreix ma fugida amb son mantell
La finestra s'obre No ets tu però
Ja ho sabia.

ROBERT DESNOS
«Poèmes a la mystérieuse»

JO DOLORS DE L'AMOR!

Jo dolors de l'amor!
Quant necessaris em sou i com us estimo.
Els meus ulls que es tanquen sobre llàgrimes imaginàries, les meves mans que s'estenen continuament vers el buit.
Aquesta nit he somniat paisatges insensats i aventures perilloses tant del punt de vista de la mort com del punt de vista de la vida
que són també el punt de vista de l'amor.
En desvetllar-me éreu presents, o dolors de l'amor, o muses del desert, o muses exigents.
El meu riure i la meva joia es cristal·litzen al voltant vostre. Es el vostre afeit, és els vostres pòlvors, és el vostre carmí, és el vostre sac de pell de serpent, és les vostres mitges de seda
i també aquest petit séc entre l'orella i la nuca, a la naixença del coll

és el vostre pantaló de seda i la vostra fina camisa
i la vostra capa de pells
el vostre ventre rodó
és el meu riure i les meves joies els vostres peus
i tots els vostres joïells.
En veritat que ben vestida aneu i ben agençada.
O dolors de l'amor, àngels exigents, heus ací que jo us imagino a la imatge mateixa del meu amor
que jo us confonc amb ell
O dolors de l'amor, vosaltres que jo creo i vesteixo, vosaltres us confoneu amb el meu amor del qual només conec els vestits i també els ulls, la veu, la cara, les mans, els cabells, les dents, els ulls.

ROBERT DESNOS
«Poèmes a la mystérieuse»

FUTUR

Demà hom vendrà cervells de poetes en grans brocals de llum
els Pells-Roges hi correran tot portant la testa de llurs vençuts a la punta de les llances
les cases giraran llur cara vers l'horitzó rialler
la mar descriurà cercles de decoració
els estels es reuniran al cim d'una muntanya per formar-hi una toia immensa que inundarà la terra
i la dona més bella del món dansarà sobre el cel com una ferida sagnant.

Ja no hi haurà res més que alguns sostres de somni
Els animals divins saltaran tot seguint el riu on se banyen les cabelleres de les verges
Hom no veurà més la ciutat vertiginosa
el nom de la qual bot com un diamant sobre l'aigua
Obnubil
O desig
història de tots els temps de tots els cors de totes les passions animal prehistòric retrobat a l'etzar
Hom no sentirà més a cantar de muntanyes en muntanyes les boires estrangeres barrejades amb les veus de les neus ferides
Hom no veurà més els ocells estendre llurs ales per amagar els aiguamoixos
on els cucs es belluguen lentament
per allunyar-se dels meteors que els occideixen

i després
el sanglot
de tota altivesa
dispersat com un àguila en un mal desert.

JACQUES BARON
«L'allure Poétique»

(1) «L'Amic de les Arts» reproduï el seu número 7 un dibuix de Max Ernst i Sebastià Gasch li dedicà en el mateix número un article.

INFORMACIONS LITERÀRIES

◆ El Rvnd. P. Gillet féu el 27 una conferència a la *Revue des Jeunes* sobre Paul Valéry i el pensament pur. Frédéric Lefevre ha publicat en *Les Nouvelles Littéraires* (15 gener), una conversa sobre el mateix tema, obtinguda del propi Valéry.

◆ L'autor dramàtic polonès Przybyszewski s'ha convertit al catolicisme instruit pel P. Pawelski, també escriptor apreciat.—Ha mort a Polònia una escriptora assenyalada: Marga-Cheliga, novel·lista i fundadora en 1897 del Teatre feminista.

◆ Han sortit a Madrid els números 1 i 2 de *La Gaceta Literaria*, quinzenal ibero-americano-internacional de literatura, sota la direcció d'E. Giménez-Caballero. En el núm. 2 esmenta l'article de Didac Ruiz, aparegut en el núm. 9 de la nostra gaseta, la lectura de la qual recomana.

◆ Com a novel·la portuguesa de l'any hom assenyalava Sota les cendres de l'enig, de Fidelino de Figueiredo.

◆ Les germanes Kalban és una comèdia burlesca que prepara el jove escriptor croata Iosip Kulfiundzix. Ultra portar en escena un jazzband i dues ballerines, Kulfiundzix pretén en aquesta obra escenificar el pirandellisme «que ha donat a Pirandello la manera d'escriure comèdies en sèrie entre la confusió d'alguns filòsofs».

◆ Herman Teirlinck, en una conferència donada a Amsterdam, ha dit que el drama no era literatura, per bé que la literatura sigui un dels elements etèrns del drama. Creu que el teatre actual ha perdut tota perspectiva dramàtica i que val més deixar-lo morir per implantar-lo sobre bases modernes. Creu que el teatre segueix la Història: col·lectiu en l'Edat mitjana, esdevingué individualista i donà les manifestacions més extremes a darreries del segle passat. Teirlinck constata que els temps han canviat i que s'esbossa un corrent antiindividualista (esportiu, social, polític, etc). El teatre futur serà produït per la col·laboració harmònica de l'autor, l'actor, l'arquitecte i el músic.

◆ F. T. Marinetti, líder—jencara!—del futurisme, continua defensant el teatre sintèticodinàmic l'acció del qual no ha de passar dels deu minuts.

◆ L'aparició a dins les edicions de La Lectura de les Poesies Liriques de Lope de Vega serveix a Maurici Bacarisse per fer a La Revista de Occidente (Madrid, des. 1926), algunes consideracions intel·ligents: «Hi ha, diu, en Lope una incorporació del món exterior tan discretament administrada, que res no es pot donar de més clàssic. La preocupació del gran líric fou aclaratòria. No sempre fou clar, però la claredat fou una de les seves millors virtuts literàries.»

LLIBRES REBUTS

Montnegre, novel·la de Josep Roig i Raventós.—Llibreria Catalònia, Barcelona.

Exaltacions i Paisatges, poesies d'Enric Bosch i Viola.—Llibreria Catalònia, Barcelona.

Terra amorosa, poesies de Fidel S. Riu Dalmau.—Editor La Torra, Manresa.

Art popular i de la llar a Catalunya, per Joaquim Pla i Cargol.—Editors Dalmau Carles, Pla S. A., Girona.

Goya; sa vida, sus obras, per Joaquim Pla i Cargol.—Editors, Dalmau Carles, Pla S. A. Girona.

En parlarem en números vinents.

EN MEMÒRIA DE JOAN CREXELLS

PER
JOSEP CARBONELL

A hores d'ara tots els grans batalls literaris han sonat, pomposos i sentits, la mort de Joan Crexells. Tot just exhaust entre olors profilàctiques i murs i llenços xops de claror zenital, el seu nom fou dut, en ales de l'amistat i del mèrit, a la pietosa memòria de la recollida germandat pairal. Ací i allà els espirituals carrillons de les nostres grans comunitats i les campanetes d'argent dels aplecs més humils, han respost al cor admirablement unànim que aquesta dissort novella congregava dintre la magna unanimitat d'una més gran desventura. Estels brillants en la foscor d'una nit molt dura, així són de visibles i tremoloses, aquestes anyades, les ànimes dels nostres traspassats representatius.

Fou nostra primera intenció dedicar a la memòria de Joan Crexells tot un número de L'AMIC DE LES ARTS. Davant, però, d'iniciatives paral·leles, vis a vis de les quals hauria estat forçós de repetir-nos, desviarem el nostre propòsit vers un altre genre de post-memòria que tractarem d'anunciar aviat.

La mort de Joan Crexells ha portat a la nostra memòria el recompte d'altres vides estroncades jo Déu!, en hores tan prematures. D'aquelles migdiades d'encara no fa deu anys a les *Galerías Laietanes*, heus ací que ja en manquen tres, quatre, cinc animadors. Tu, prometeic Salvat; tu, gegantí Font i Cases, devorat per la febre en un podri-mener de terra africana; tu, dolça corvatura de Joaquim Folguera; tu, olivaci mort-nat Lluís de Dalmau; tu, professor Joan Crexells invariable cada migdia, retorn de la Universitat, en companyia del llavors grumet literari Tomàs Garcés.

Déu guardi als vius: Enric Casanovas, Xavier Nogués, Josep Obiols, Josep M. de Sucre, Jo-

sep Aragay, Alfred Sisquella i tants d'entrants i de sortints.

Bella cosa aquesta de cercar en les virtuts dels altres una profitosa qualitat. No fa pas gaire temps que uns mots breus de Joan Crexells serviren per arrelar-nos una convicció profunda i valuosa per actuar políticament. Foren tota una lliçó de benefactor escepticisme; d'equanimitat dintre l'entusiasme; de dubte advertidor. Crexells coincidí a les acaballes d'un dinar amb un car poeta en la meua taula. Entre els fets vius de la política internacional hom parlava com d'una quixotada d'un anunciat desembarcament. Temps i temps de massa d'ironia ens havia entelat la noció de les possibilitats alienes, de la nostra pròpia capacitat i aque-

lla mica de tècnica adquirida en uns pocs, darrers anys.

Però Crexells tallà la nostra mitja rialla àtica amb unes paraules ràpides, dites amb aquells moviments de testa i d'ulls que els seus amics evocaran de seguida. «Jo crec que sí, digué; Berengària (passeu aquesta denominació de cinema) pot fer-la aquesta operació i pot reeixir».

¡Pot fer-la! ¡pot reeixir! En política cal comptar sempre amb el *materalment impossible* de l'adversari. Totes les possibilitats, totes, són en mans de l'enemic com en les nostres pròpies mans, i cada possibilitat és una estació de la qual cal conèixer les entrades, les sortides i les maniobres que cal practicar en recerca de la via lliure de la nostra pròpia voluntat.

Les conseqüències d'un *¡no hi comptavem!* són incalculables i, moltes de vegades, mortals.

LES ARTS

JOSEP DE TOGORES

PER
M. A. CASSANYES

No hi ha acció que no promogui una reacció. Així al naturalisme: exclusiu i a la completa preponderància de les valors visuals; o atectòniques de l'Impressionisme, els seguí l'Expressionisme amb el domini absolut de les valors psico-místiques o irracionals i llur plasmació mitjançant línies i colors que, lluny d'è tota imitació i emprant les valors funcionals de la superfície plana, tant si es valien de formes irrealis com de la deformació de lles naturals, no eren altra cosa que uns mitjans per a la fi essencial de l'expressió anímica.

Semblant tendència que, ja abans de la guerra, havia arribat a Alemanya i a Rússia a una formulació teòrica i—per dir-ho així—pràctica completa, amb els grups de la *Sturm* i del *Blaue Reiter*, és la que ara, a París, amb el nom de *Superrealista*, fillola del *Dadaisme*, comença d'apuntar amb pretensions de cosa nova. Sens dubte que ho és pels provincians de Montparnasse; pels qui comencin, però, la dinàmica de la moderna art europea, aquest superrealisme pictòric francès resta més sovint *amusant* que interessant. Encara podríem esmentar el Cubisme i el Futurisme; no

ho fem, però, perquè aquests moviments, híbrids i confusos com tots els de transició, són avui—sobretot el darrer—una mena de caixò de brossa de la moderna art pictòrica. Hom veu, només, aplegades sota d'aquestes banderes, totes les tares del gran corrent artístic i cap de les valors qualitatives dels diversos moviments.

Fou per reaccionar de totes aquestes tendències que, vers l'any 1920, s'inicià aquell corrent el qual, en contraposició amb l'Impressionisme, retornà importància a les valors tàctils o tectòniques i, en front de la misticitat i abstracció de l'Expressionisme proclamà una altra vegada la valor estètica dels objectes, de la realitat, de la natura o, més ben dit, dels aspectes del món objectiu que ens envolta.

Tenim a Josep de Togores per un dels més capacitats artistes de la que podríem dir-ne *extrema dreta* d'aquest moviment; per un dels menys íntegres i dels més eclèctics, l'amor del qual per la gràcia, el mena massa sovint a coquetejar tant amb els successors dels acadèmics com amb els dels impressionistes que rebaixaren l'art de la pintura al paper d'acompanyament decoratiu de l'elegància equívoca.

La recent exposició que Togores ha celebrat als «Etablissements Maragall», ens ha provat l'exactesa de l'opinió que teniem del nostre artista, malgrat fer-nos creure, però, el seu conjunt, que

potser l'havíem situat en un lloc més elevat del que en veritat li correspon.

A primera vista, semblaria potser contradictòria aquesta suposició nostra; esperem, però, demostrar que una tal contradicció només és aparent, mitjantçant l'estudi de la manera d'ésser de Togores i, de com ell es manifesta en desagradable dualitat en les seves produccions.

El do amb que el temperament de Togores està magníficament ornat en un grau envejable, és, aplegat a un sòlid i segur coneixement del seu ofici i a un rar encert en el modelat, el do de dibuixant; el qual ens permet de classificar-lo d'acord amb l'obra fonamental de Wölfflin *Kunstgeschichtliche Grundbegriffe* com a clàssic. És aquest do el que feu grans a escoles tals com la florentina i la romana. No vol pas dir això, ni molt menys, que aquestes escoles haguessin exclòs o fossin mancades de sensibilitat pel color; ans, només, que aquesta sensibilitat està rigorosament sotmesa al que elles tenen per essencial dels objectes que volen reproduir: les valors plàstiques netament delineades. Quan Togores es deixa emmenar pel seu temperament, tot ell propici per a la transcripció d'aquestes valors plàstiques, llavors executa obres magnífiques que, com les que en l'Exposició eren assenyalades amb els números 14, 15, 16 i 17, són, sense mica de dubte, no sols les obres millors d'aquesta exhibició, ans de les més excel·lents que han creat els pintors que pertanyen a la que n'havem dit *extrema dreta* de la *Novo-objectivitat*. Filles directes de la manera d'ésser del seu creador no resten forçades i buides alhora com és el cas de moltes de les seves companyes de tendència. *Es un classicisme viscut, no epigonal o de segona mà, el que ací se'ns ofereix*, escriu amb molta de justesa el doctor Willy Wölfflin en l'article que dedicà a Togores en el *Deutsche Kunst und Decoration*. Sempre, és clar, que no es donguí al mot *classicisme* un sentit exclusivament laudatori, ans, tal com l'interpretem nosaltres d'acord amb la terminologia del precitat Wölfflin, un simple sentit de classificació d'una certa manera de veure o, el que és el mateix, d'una especial guisa d'ésser.

Togores no és pas, però, el mateix, quan influït per les modes, volem dir, pels artificials i espasmòdics canvis de direcció de la pintura parisenc, o enlluernat per l'èxit d'algun confrare, vol atènyer qualitats alienes a la seva manera d'ésser. Exemple, entre altres trets barrocs ben característics, és volguer evocar els objectes mitjantçant un fogós joc de pinzell — qualitat inas-

similable per Togores — tal com, al revés, ho són pels altres les que ell posseeix —. Llavors el nostre pintor no adiciona, tal com pretén, el do dels altres al seu propi do, ans, malhauradament, apar que les seves pròpies forces l'abandonin. Varies de les obres exposades en

les quals Togores pretengué d'assolir una tal al·leació semblaven, més que produccions resoltes i definitives, treballs en curs d'execució. No cal pas dir quantlamentament aquesta manca de convicció i delucide sa cabalment de Togores a qui teniem per suficientment intel·ligent per comprendre la mesquina espiritual d'aquells que creuen, ací a Barcelona — geogràficament i pictòrica massa aprop

temptadora el cercar de definir i de caracteritzar aquest esperit romà. ¿Per què fer-ho, però, si Albert Grenier ja l'ha definit tan

obres d'aquesta Exposició de Barcelona, no ens podem estar de dir que abandonar se a semblant valencianisme, mal sigui tenyint-lo de parisianisme, ens apar una caiguda.

Si ens és permès de fer un paral·lel històric, estigui segur en Togores que, ni Hipòlit Flan-

drin, ni Amaury Duval estigueren per sota, ni molt menys, de Narcís Diaz i d'Eugeni Isabey.

Vistos els trets romans tan marcats de la seva personalitat Togores hauria de subratllar el que més caracteritza aquest esperit en la seva manifestació artística. Fóra per nosaltres feina

JOSEP DE TOGORES. — COMPOSICIÓ AMB TRES NUS

COL·LECCIÓ NOVERO - PARÍS

JOSEP DE TOGORES. — BUST DE DONA AJEGUDA

FOTO. GALERIA SIMON

de València, — que l'ésser pintor és produir amb una tècnica que oscila entre el malabarisme més buit i el diletantisme més superficial, obres tan vulgars com enlluernadores pels ineptes. El creiem per sobre, diguem-ho clar, d'aquest valencianisme improvisador. Davant, però, d'algunes

excel·lentment? Diu aquest autor francès en el seu llibre *Le génie romain: l'artista romà té ulls per veure; el seu esperit analitza la sensació, en després els elements i els ordena; però no s'eleva per sobre d'ella, no s'enlaira vers un món superior on l'individual es fon amb la idea. La realitat mate-*

rial, heus ací el seu domini». Aquests mots tan justos ens expliquen perquè Togores, pur somàtic, com diria Spengler, al costat de l'encert amb que plasma en les seves obres millors el que és material, el que hom veu i toca, tal com la carn, les robes, etc., fracassa del tot quan ha de figurar aquelles parts del cos, com és ara els ulls, en les quals, el que no es veu i, sobretot, no es toca, — l'esperit — apareix amb més de claredat.

Així mateix davant el paisatge, de cara a Déu, per dir-ho amb l'enèrgica expressió de l'amic Rafael Benet, Togores executa quadros tan pobres, tan morts com els que hom pogué veure en l'Exposició que comentem. Heus ací una altra prova de la legitimitat del seu esperit llatí o romà, la producció artística del qual ha estat tostemps preferentment antropocèntrica, en contrast amb l'art germànica el vast panteisme de la qual tendí sempre a submergir la figura humana en l'infinitat còsmica. No voldríem forçar les deduccions, però el que anem dient demostra encara amb sobrada claredat l'absurda tentativa de Togores en assimilar-se alguns elements del barrocc, el qual, on amb major puresa s'expressà fou justament en el paisatge, gènere que el nostre artista, segons la conversa reportada a *La Publicitat* pel nostre car company Sebastià Gasch, no sent i fins menyspreua. ¿Per què en pinta, doncs? preguntem nosaltres.

Si Josep de Togores segueix el camí que les seves dots li assenyalen, i deixa de banda aquest barroquisme insípid i aquest botetisme forçat, pot estar segur que hi guanyarà enormement. Cal que els seus guies siguin Rafael — en la interpretació ingressa — i no Grünewald; Murillo i no el Greco; Guido Reni i no Rembrandt. A d'altres, atenent-nos a un mateix principi, caldria fer-los una recomanació contrària. La manera d'ésser de Togores, les seves dots, el seu temperament, propugnen el nostre consell. Bé deia Ruskin que la majoria de les qüestions importants tenen tres o quatre cares; són poligonals; i que donar la volta a un polígon és una empresa molt sèria per agent d'idees massa limitades.

Aprofitem ara aquesta avinentesa per manifestar en contrast amb tanta de gent d'un criteri misèrrimament estret, incapaç de comprendre un estil o una tendència sense rebutjar-ne una altra, que la invitació que fem a Togores per tal que segueixi les seves naturals apteses i el seu temperament, no és una mena d'imperatiu categòric, a tothom imposable i fora del qual no hi ha més que errors. Res d'això. En el polígon de l'art mo-

Dues errades a la pàgina 9: on diu golt de Lió, cal llegir «golf del Lleó». On diu «els

podria dificultar-li, amb èxit, el pas», cal llegir «podria dificultar amb èxit llur pas»

derna admirem fervorosament personalitats del tot oposades a la de Togores, tals, per exemple, les de la que podríem dir-ne direcció barroca de l'Expressionisme: el gran Munch, Nolde, Kokoschka, Rohlf, Meidner i Rouault. Fortes individualitats a les quals admirem febrilment just perquè en llurs obres trobem el que manca en les de Togores, aquest edonista a la Platner. Hi ha en elles quelcom de per sobre de l'ofici i el *charme* epidèrmic i eròtic; quelcom que és per a nosaltres l'essencial de l'art. Plasmades amb força demoníaca, d'acord amb els mitjans específics pictòrics, hom troba en elles les visions, els èxtasis i els espumes dels grans esperits enfront el misteri del món i els enigmes de la vida.

FERNAND LÉGER

PER
SEBASTIÀ GASCH

Comentarem avui una obra poèticament nul·la; una obra òrfena de vida interior; una obra, però, d'una valor tècnica considerable que la situa al primer rengle dels moderns conreadors de la plàstica pura: l'obra de Fernand Léger.

Fernand Léger, com els millors de la seva generació, ha sentit imperiosament la necessitat d'alleugerir el fet pictòric de la feixuga càrrega d'enfarfec que portava al damunt, i ha volgut mostrar-lo, nu i pur, totalment despullat de supèrflua ornamentació.

Léger — el qual ocupa un lloc preeminent dins el panorama artístic francès, i la influència del qual sobre les joventuts internacionals d'avantguarda és decisiva — ha comprès, millor que cap altre en la nostra època, el rol preponderant que les formes i les colors abstractes, alienes a tota figuració, tenen assignat dins l'obra pintada; i ha contribuït poderosament al triomf de la creuada encaminada a eliminar d'aquestes formes i d'aquestes colors el feix de qualitats extraplàstiques que varies generacions amb vocació de simi havien amuntegat damunt d'elles fins a escamotejar-les definitivament.

Es gràcies a Léger i als seus companys de generació, que reputem avui una veritat vulgar que en tota obra pintada, més que la imitació de la natura, més que la plasmació més o menys literal dels espectacles naturals, més que les al·lusions dissimulades o no a la realitat, el que compta — tècnicament, s'entén — és les relacions de les formes i de les colors abstractes deslligades de tota representació.

Aquesta preferència exacerbada dels millors artistes contemporanis pel sol joc formal i colo-

rístic, podrà semblar completament pueril a molts.

A mitjans del segle passat, però, la pintura — excepció feta d'algunes poderoses individualitats incompreses — no existia: molts d'anys de dèria imitativa l'havien soterrada sota una densa estratificació de realitat.

Calgué, doncs, recrear-la. L'esforç dels millors tendí a aquesta recreació. El procés de l'art moderna és essencialment un procés de recreació. I de la mateixa manera que tot edifici es comença pels fonaments, aquesta recreació comença per la base: és a dir, per les relacions de formes i de colors abstractes òrfenes de representació.

El famós professor d'Estètica i

l'estudi dels vastes espectacles de la natura i d'obres d'art complexes, sinó per l'estudi de formes relativament simples — línies, figures geomètriques, consonàncies i dissonàncies — que hom retroba en tots els grans espectacles i en totes les obres d'art. *Ells saben que aquestes formes simples*

no constitueixen el tot ni l'essencial de la contemplació estètica, però ells afirmen que, no obstant, en constitueixen l'element primer i que, per consegüent, és per llur anàlisi que cab començar.»

Els primers, els impressionistes — ansiosos de recreació i convençuts de la necessitat de començar-la per la base — s'esforçaren a transformar la realitat en una exacta simfonia de colors. «Els impressionistes, diu

i, menyspreant la forma, no saberen veure més enllà de les petites harmonies de tons. Els cubistes han intentat la recreació d'una manera absoluta i, abordant el problema plàstic en la seva totalitat — problema no solament de color, sinó principalment de forma — l'han resolt de mà de mestre. Retrobada la veritat pictòrica, ells s'han cregut obligats a mostrar-la completament descarnada en llurs obres car — no disposant d'altre mitjà — «per als pintors era necessari de fer conèixer llurs idees, no amb paraules, sinó damunt llurs teles», com ha dit Severini.

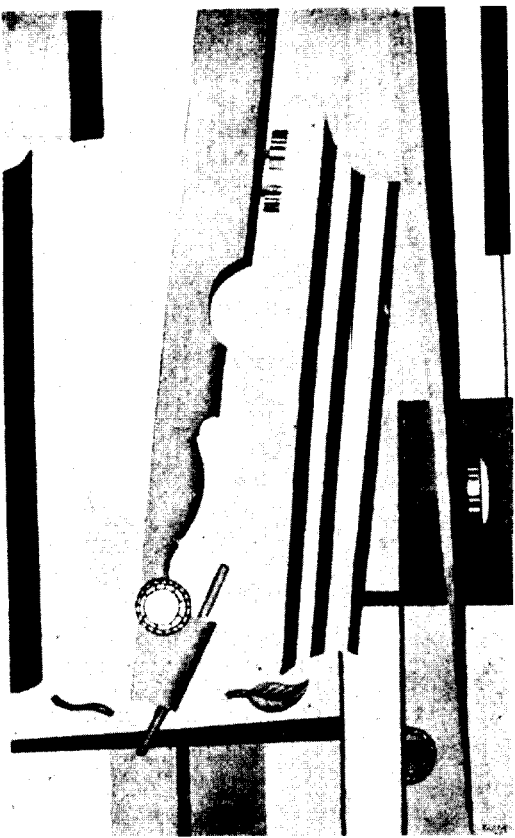
En conseqüència, Léger fa un ús gairebé exclusiu de formes i de colors purs i no es preocupa d'altra cosa més que d'agermanar-les sàviament a fi de procurar-nos la sensació d'harmonia, d'eurítmia i d'equilibri, que és un dels principals objectes de l'obra d'art. Pintor, no res més que pintor, Léger no enfarfega el seu bagatge artístic amb preocupacions i intencions perfectament extraplàstiques, ni abandona mai els domenys estrictament pictòrics, ni invadeix terrenys que no tenen res a veure amb la pintura. El pintor d'Argentan roman pintor, essencialment pintor, «el més pintor que sigui» com l'ha qualificat exactament l'il·lustre crític Maurice Raynal.

Assenyalem, com a conclusió, la probitat obrera que anima les teles de Fernand Léger. Léger, com deia recentment Waldemar George «executa les seves obres amb l'admirable consciència professional d'un pintor de parets o d'un pintor de carroceries, i ell és el primer artista dels nostres temps que ha pintat un quadro com hom pinta un vagó de ferrocarril». Léger, en efecte, ha reinstaurat aquell gust de l'acabat, aquella honradesa professional, aquella probitat obrera que els Primitius posseïen en un grau tan elevat i que, modernament, havien desaparegut sota l'avalanxa dels còmodos a *peu près* i de les flonges vaguetats en voga.

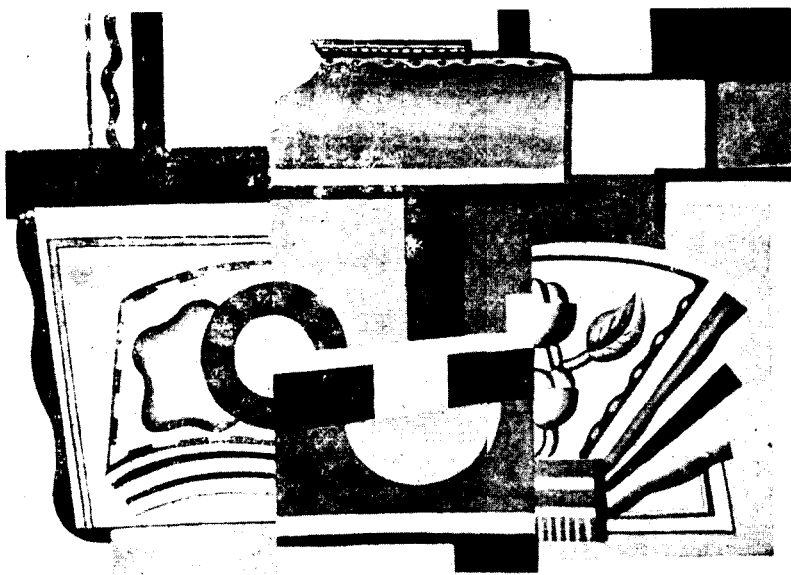
LES EXPOSICIONS

♦ Josep de Togores i Salvador Dalí han presidit amb llur remarcable personalitat les darreres manifestacions artístiques. En aquest número, el nostre M. A. Cassanyes s'ocupa extensament del *poulin* de Kahnweiler. En el número vinent, el signant d'aquestes notes i M. A. Cassanyes dedicaran la pintura de Figueres estudis detallats.

♦ Ultra aquestes dues importants exhibicions, havem visitat aquest mes d'altres exposicions. A les Galeries Laietanes, els «Conreadors de les Arts» han exposat unes obres que corresponen a la mentalitat de la quasi totalitat de les nostres agrupacions juvenils: nul vestigi d'intel·ligència i una llorda sen-

FERNAND LÉGER. — EL COMPÀS (1926)
FOTO. GALERIA SIMON

FERNAND LÉGER. — NATURA MORTA (1926)
FOTO. GALERIA SIMON

de Ciència de l'Art a la Sorbona, Sr. Victor Basch, ha escrit el que segueix al marge d'aquests elements primers de l'obra plàstica: «Aquesta concepció genètica, ha conduït forçosament els teoritzadors estètics contemporanis a començar llurs recerques, no — com havia fet l'estètica antiga — per

André Lhote, afirmaren coratjosament llur independència amb relació a l'objecte (aquest objecte fetitxe dels realistes) i, per ells, l'objecte no fou més que un pretext a invencions colorides.» Els contemporanis de Monet, però, no s'acararen més que amb una part de la Veritat estètica total

MONITOR

DE LA POLÍTICA NACIONAL I ESTRANGERA

UNA POLÍTICA EN MAURRAS

PER
J. V. FOIX

En un dels primers números del ja vell *Monitor* vaig escriure que allò que havíem cercat en Maurras era una política o, millor, una experiència política. Volia significar aleshores que la simpatia, l'interès per la filosofia maurrassiana, àdhuc l'adhesió, no ens obligava a ésser uns correligionaris de tan il·lustre doctrinari en quant els principis que propugnava s'aplicaven a França. Es a dir que dels principis establerts per Maurras eren aquells qui tenien una aplicació universal que consideràvem útils de pagar entre el nostres correligionaris per incorporar-los als estats bàsics del nostre moviment.

De 1921 ençà han passat, compte clar, sis anys. Havem vist transformada radicalment l'activitat pràctica de les organitzacions que integraven el moviment que ens tenia enrolats a tots sota una mateixa bandera. La cridòria que des de l'alba tènue a la més crua nocturnitat feia trontollar els pòrtics del mercadal, emmudí sense eco darrera els bastidors com el cor eixalabrat d'una tragèdia. Tants d'ulls esgarriats per un amor del qual moríem, tants de cors batents, tants de braços oberts i de gorges desvariejants s'han estatuat en la penombra com els bandits de cinema sota les cuiraces d'un hall americà.

Hom accepta dòcilment l'ordre com a ordre i no l'ordre; hom legitima la ficció; hom erigeix el menyspreu en torra de defensa inexpugnable i espera, entre àpat i àpat i sota l'encís de mil flautes, que hom substitueixi el joc dels glavis per una partida de naips.

Naturalment: tots menys els caçaires inflexibles embrunim al sol de la galeria i convenim meravellats entre mútues magarrufes que el curs de la natura és immutable. Que a mitja nit a la cala extrema les aigües prenen el color dels ulls de les sirenes i la salabor de la mar us obre els cinc

sentits a les més folles cobejances aquí s'arrisca a encamellar-se en un pedruscall rodoladís? O que, a la migdiada ardent, nimfes i sàtirs se cerquin la faç a través els xaragalls imprecisos aquí gosa enfilar-se per un corriol perdedor?

Això, és clar, és literatura. I mala literatura, si us plau de convenir-hi. Però ens tempta tant la imatge com la seva realitat i cobegem l'objecte en el seu reflex. Volia assenyalar només la deformació col·lectiva que ens dona aquell desgaire que mant observador imparcial ha constatat.

En altres mots: d'ençà que vaig escriure aquells mots sobre la nostra posició humil davant una doctrina estrangera de la qual tant se parlava, m'ha semblat de veure confirmades algunes de les previsions que, potser indirectament, fixaven: que l'adhesió sentimental no és una adhesió de fet; que reclamar el dret a una llibertat no és amor per la llibertat; que, atorgat, aquest dret no seria aprofitat perquè l'adhesió a uns principis — Nació, Democràcia, Llibertat — no comporta, per a molts de nosaltres, una responsabilitat ni menys llur conquesta la possessió d'un instrument d'eficàcia ulterior.

En reprendre avui els comentaris polítics iniciats en la curta i enyorada vida de *Monitor*, em sembla oportú de fixar de nou fins on érem justos a acceptar una experiència aliena. He rellegit Maurras i la seva lectura m'ha suggerit alguns comentaris que, si és possible, publicarà aquest *Monitor de la Política* de L'AMIC DE LES ARTS, en números successius. Puc avançar, però, que avui, com en 1921, i potser més avui encara, alguns d'aquells principis em semblen justos i aptes per ésser presos en consideració per aquells d'entre nosaltres que creuen que l'obtenció d'una llibertat més ampla comporta el sacrifici de moltes de llibertats privades i que l'ordre és sempre en estat constituent.

Es possible que les observacions que transcriuré no siguin, en el terreny literari, inèdites. Intervinguda per la passió o pel sentit comú tota interpretació

d'una doctrina dona, aci o a Toquió, una prosa equivalent. Pertanyo, doncs, als centenars de comentaristes que s'apliquen de bona fe a descobrir el que hi ha de comú en els fets i en les idees per acceptar-ne allò que hi ha de ver i útil per a una conducta ciutadana. Potser res no hi ha de tan vulgar com aquesta mecànica de la història. La pena dels homes és, potser, d'haver-la de descobrir, a cada generació, amb la més fadigosa recerca.

Ara i adés, però, bé em sembla permès d'assegurar que a nosaltres ens manca l'adhesió doctrinal, la intransigència dogmàtica, la voluntat de triomf que els exemples divergents en llur resultat d'Itàlia i de Rússia il·lustren amb dura i majestuosa cal·ligrafia.

DAVANT D'UNA EVENTUALITAT

PER
JOSEP CARBONELL

Abans de 1914 va esdevenir un tòpic a l'abast de tots els coneixements la referència quotidiana a les agalles prussianes i a la guerra franco-alemanya que hom preveia, un dia i un altre dia, com imminent. Les al·lusions literàries i gràfiques d'aquella pugna que, al cap d'avall, arribà, en bona part, potser, obligada per l'atmosfera creada pels seus prenuncis, omplirien un museu immens i curiosíssim; un Museu de la pre-guerra, o una ala del Museu de la guerra d'Europa, extraordinàriament singular. Tants de papers escrits i dibuixats, marcits d'actualitat, semblarien, abans de tota la gama dels esdeveniments i de les horres bèl·liques, la pluja de fulles seques que escampa i arremolina el vent abans de la tempesta.

Cronològicament no han passat pas gaires anys de la guerra d'Europa ençà; la interna economia del món encara està com-mosa per aquell trontoll fins al punt que hom concep bé, que la reincidència prematura d'una acció bèl·lica fóra, a hores d'ara, una vertadera hecatombe. La nit de cinc-cents anys que no arribà després de 1918, velària, ben segur, després d'aquesta represa la faç i l'acció d'Europa al món. Però els dies succeïen als dies i, amb una rapidesa proporcionada a la pressa amb què es restaura el món hodiern, apareixen en l'escena europea les contrafigures de la gesta anterior. Abans calien tres-cents, dos-cents, cent anys; ara amb cinquanta n'hi haurà prou per tornar a la possibilitat d'una recaiguda. Itàlia ha heretat d'Alemanya; Mussolini, de Guillem. Un mateix afany de grandesa;

A PUNT DE SORTIR

GERTRUDIS

PER

J. V. FOIX

AMB UN DIBUIX DE

JOAN MIRÓ

SUBSCRIPCIÓ AL TIRATGE LIMITAT: LLIBRERIES CATALONIA,
VERDAGUER, POLÍGLOTA, DALMAU I MARAGALL.

sibilitat que és la negació de l'agudeses. També ha estat exposat un conjunt d'obres d'aquell model de catolicisme i exemple de cavallerositat que s'anomena Joan Llimona. Darrerament, a les mateixes Galeries, uns quants mestres catalans del segle passat han triomfat en tota la línia. És el triomf absolut de l'accidental pictòric.

♦ A les Galeries Dalmau, les lamentables obres del Sr. Helios Gómez han estat el més categòric desmentiment de les manifestacions d'aquells que afirmen que per a fer cubisme tothom és bo.

♦ A la Sala Parés, l'exposició del Cognac Barbier revela la baixa concepció de tots els nostres cartellistes sense excepció: exaltació màxima de l'anècdota més vil en detriment de les condicions plàstiques del cartell. La lliçó de Coulon, de Loupot i de Cassandre no ha estat escoltada.

♦ A la Pinacoteca, l'exposició Martí Alsina. Diuen que Martí Alsina fou un gran pintor. La pintura, però, no ens interessa gens. Rafael, Ingres, Picasso: heus ací tres grans anti-pintors. L'anti-pintura ens interessa molt.

INFORMACIONS ARTÍSTIQUES

♦ Ha mort Claude Monet, el màxim pontífex de l'impressionisme. El sentiment per la dita mort ha estat general. Fora d'ací han sovintejat els articles neorològics i l'art vivan li ha dedicat un número. Acl cal esmentar els articles de Rafael Benet i Joan Sacs a La Veu i La Publicitat respectivament.

♦ Hom parla d'una exposició Francesc Domingo a la Sala Parés per a la pròxima primavera. Hi ha molta expectació per conèixer les obres actuals de l'autor dels Jugadors de cartes que havia, gairebé, desaparegut.

♦ Cal assenyalar l'alta qualitat que agafen les crítiques de Carles Capdevila quan ell abandona els terrenys de l'elogi banal. Molt remarcables, les crítiques Togores i Dalí.

♦ Havem saludat al pintor Joan Miró, que ha passat uns dies a Barcelona, abans d'entornar-se'n a París. El nostre amic ha visitat Sitges.

♦ Cal esmentar les crítiques que, amb la firma de Two, apareixen des de fa poc a El Dia Gráfico. Elles revelen una intel·ligència no gens freqüent en els redactors artístics dels diaris provincians. És de dordre només en llur autor, la manca de personalitat i l'acceptació, a ulls clucs, de les idees rebregades i dels falsos idols en curs dins aquest nostre món artístic tan divertit.

♦ El nostre compatriota Pere Bruna ha exposat les seves teles a París. No havem llegit més que la crítica de L'art vivant, on l'intel·ligent escriptor Charensolet no es mostra pas gaire dolç amb l'obra del català.

♦ Saludem efusivament la reaparició de les Pàgines Artístiques de La Veu, les quals, sota la competent direcció de Rafael Benet, aconsegueixen un gran to.

♦ Havem rebut els darrers números de L'amour de l'art, que es pot considerar la revista més seriosa i més ben orientada de les que surten actualment a França. El seu director, Waldemar George, el crític francès més interessant, hi escriu, sense interrupció, els seus articles feixucs de bona doctrina. A esmentar, també, Cahiers d'art, revista de l'avantguarda artística internacional, dirigida per Christian Zervès, persona competentíssima en afers d'art modern.

una mateixa necessitat d'expansió; un mateix idealisme transcendental. I al seu costat França; la mateixa d'ahir; la mateixa de sempre; tràgicament actual; bellament actual.

Els motius d'aquest conflicte que hom preveu per a l'esdevenidor no cal pas esmentar-los. ¡S'han dit tant! Itàlia és una nació en creixença; sobre una població cada any notablement augmentada hi ha nascut una *élite* d'ideal i d'iniciativa política; en un poble originàriament desposseït de matèries elementàries per a la indústria, s'hi ha expandit, com una bella fortuna, una falanx d'ardits capitans d'affers moderns; una vitalitat enorme emergeix de la terra italiana, tan pròdiga de grandesa en el curs de tota la Història, i s'expandeix sobre d'ella tal una lava encesa. ¿Fins on arribarà? L'esguard dels seus estadistes no troba horitzons prou llunyans per a llurs cobejances; els observadors del novell fenomen temen pels primers contactes d'aquesta erupció si malhauradament era empenya, cegament i folla, sobre Niça, sobre Savoia, sobre Còrsega, sobre Argèlia i Tunis sengles monjoies de la febrosa iniciativa itàlica la qual, malgrat d'haver-se, en aquests darrers temps, tombat vers els Balcans i la Mediterrània oriental, ha extremat a l'opinió francesa de tal guisa que han estat preses mides pertinents i previsoras en vistes d'una possible invasió de la Provença. Els diaris han anat plens dels moviments i agombolament de tropes franceses en els departaments alpins. Es pensant en una tal eventualitat que escriurem aquest comentari polític.

UNA BÈLGICA I UN WATERLOO MERIDIONALS

Les previsions franceses han portat a la nostra memòria coses escrites fa temps. Ho diguérem sobre les pàgines de *Monitor*. Hi ha a l'Europa meridional unes terres que, en esclatar a l'Occident algun conflicte, adquireixen un relleu i una significació exacta a la de les terres belgues en haver-hi alguna pugna entre pobles centro-nord-occidentals europeus i a la de les terres poloneses per les lluites centro-nord-orientals del continent. Comprenen, efectivament, aquestes terres, tot el cercle riberec del golf de Lió en major o menor profunditat i, per extensió, solar itàlic de l'una banda i país hispano-tarraconense de l'altra part. Els extrems d'aquesta àrea podrien ésser fixats, d'acord amb la Història antiga, a la part alta de l'Ebre — desembarc dels Escipions per a la ruptura de les reserves cartagineses — i a l'alta Itàlia fins als camps romans, màxim avenç d'Hanníbal.

Sense excloure la possibilitat del desenllaç d'un possible conflicte italo-francès en altres camps de la Mediterrània occi-

dental (Hanníbal passà els Alps, prrmanesqué vencedor en l'alta Itàlia i fou retut de contracop a Zama, nord-africà, i a Espanya) no és aventurat d'afirmar que una nova escomesa de pobles de la Mediterrània occidental trobaria, en aquesta vasta Provença, el seu Waterloo.

bel·ligerants. Hi ha d'una part França (2); una França estesa per la riba nord de la nostra mar, des dels Pirineus (15) fins als Alps (16); possessora de Còrsega (7); senyora de les ribes sud-mediterrànies d'Àfrica (13), quasi des del pas de Gibraltar (11) a Trípoli. D'altra part hi ha Ità-

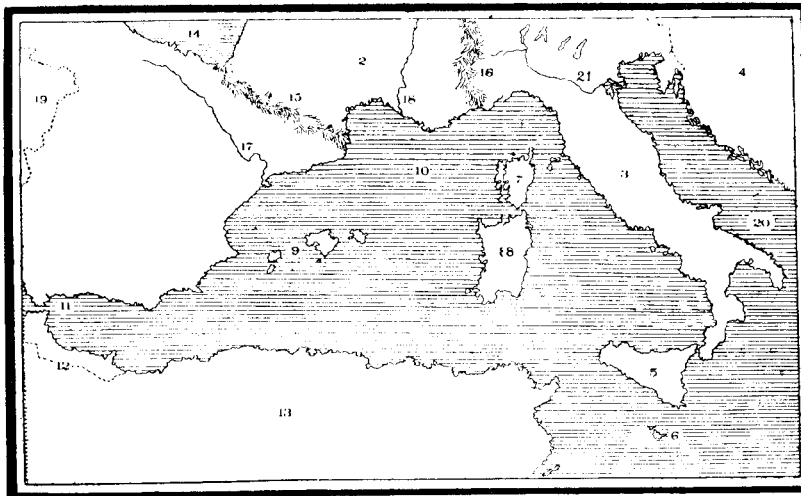

«LA NAU» BOIX DE FRANCESC CANYELLES
(COL. PRATS)

ELS ACTUALS PARTENARIS
VISTOS SOBRE EL MAPA

Deixem, però, la història antiga sense oblidar, tot amb tot, per a l'estudi estratègic-polític de l'afer, que ens trobem en el

lia (3); una Itàlia estesa de dalt a baix a l'orient d'aquesta demarcació, amb Sicília (5), amb Sardenya (8), amb, a l'Àfrica, la colònia Eritrea — Trípoli i Cirenaica —. A l'Occident, potèn-

ELS ESTATS DE LA MEDITERRÀNIA OCCIDENTAL

- 1, Espanya. — 2, França. — 3, Itàlia. — 4, Jugoeslàvia. — 5, Sicília italiana. — 6, Illa de Malta anglesa. — 7, Còrsega francesa. — 8, Sardenya italiana. — 9, Illes Balears espanyoles. — 10, Mar Mediterrània. — 11, Gibraltar anglès. — 12, Marroc espanyol. — 13, Marroc, Argèlia i Tunis francesos. — 14, Mar Cantàbrica. — 15, Els Pirineus. — 16, Els Alps. — 17, L'Ebre. — 18, El Roine. — 19, Portugal. — 20, Mar Adriàtica. — 21, El Po.

panorama de la segona guerra púnica (218-201 a de J.-C.); i mireu en el mapa quantes de potències viuen o es troben interessades en el descabellament de successos en les ribes d'aquesta Mediterrània occidental directament afectada per l'evolució italiana.

Comencem pels, diguem-ne

cia no partenària però geogràficament afectada per aquest cas polític, tanca el quadro Espanya (1). Les Balears (9) són, al bell miig de la mar, arran de foc. I en l'extrem sud-occidental, Gibraltar (11) resta, via Malta (6) la porta oberta d'Anglaterra vers l'Egipte i l'Orient.

Vistes intrínsecament, Itàlia i

França són, avui, dues nacions de forces paral·leles. Una mateixa població, (que a Itàlia, però, creix cada any, mentre a França minva), d'on la possibilitat d'un exèrcit metropolità igual en nombre si el cas arribava; una mateixa potència naval si hom té en compte la pressa amb què Itàlia augmenta les seves esquadres a la vista de la minça superioritat naval de França; una equivalent aviació de guerra; la lluita entre aquestes dues germanes llatines fóra un tràgic espectacle d'ardiment i d'iniciativa, de valor i de gosadia, de talent humà, puix que cap de les dues no podria dir-se ofegada per una evident superioritat numèrica o de preparació de l'adversari, i ambdues van ornades d'aquell bell esperit greco-romà, que ha fet la part millor de la història d'Europa.

No són, però, tan iguals Itàlia i França, si hom compara llur posició geogràfica sobre el mapa. En efecte: mentre França té una costa mediterràneo-metropolitàna poc extensa i, per tant, més fàcil de defensar, posseeix en canvi fora de sí la part millor del seu imperi: el triple domini del Marroc, d'Argèlia i de Tunis, possiblement remorós de conflictes, situat arran de costes i de ports italians, circumstància que permetria a Itàlia l'execució de tota mena d'incursions, navals o aèries, sempre salvades per la proximitat de les terres nacionals. Aquesta situació marítima, si Itàlia atenyia mantenir des del primer moment la iniciativa als Alps, podria ésser, per França, funestíssima. Hom trobarà, però, certs desavantatges per Itàlia en el fet d'ésser tota ella en la Mediterrània, mentre que França té el seu més gran perímetre obert a l'Oceà Atlàntic i per allà a totes les vies del món. Vencedora i tot en la Mediterrània, àdhuc salvada tota possibilitat d'atacs costers francesos procedents de Toló o dels ports franco-africans ja quants de perills no s'arriscarien les naus italianes que emprenguessin les rutes d'Amèrica? Gibraltar enllà França els podria dificultar-li, amb èxit, el pas. Restaria per Itàlia la favorable posició d'impedir el pas de vaixells francesos via Suez, camí de colònies tan magnífiques com la Indo-Xina i Madagascar vers les quals Itàlia fóra lliure d'arriscar-se; cal, però, pensar, malgrat de totes les possibilitats ulteriors que, en els primers moments, la guerra no fóra portada a exagerades llunyanies; al revés, la màxima pressió es faria als Alps i per totes les costes de la Mediterrània occidental. I el vertader perill de complicacions irradiaria sobre totes les terres alienes i pròximes a les dels dos partenaris llatins.

(Seguirà)

LA VILA

PER

DOMÈNEC FORMENT

LLEGENDA I VERITAT
EN LA HISTÒRIA DEL
MALVASIA

Malvasia ara (*Malvesia* diu el senyor Lluís Nicolau d'Olwer, en el seu llibre recent «L'expansió de Catalunya en la Mediterrània oriental») i Chios adés que hi ha de cert en la llegenda que vol fossin uns estrenus almogàvers al comanament d'algun baró suburenc els trasplantadors ací d'aquest nèctar famós des de la més remota antiguitat? Per nosaltres res; res de cert no hi ha en aquesta llegenda local.

Sense pretendre la glòria de cap innovació; menats només per la passió estudiosa i enaltidora dels temes locals, ens plauria de veure presa en consideració, aclarida, confirmada o destruïda per qui més en sàpiga, la versió que donem d'aquesta matèria; la qual ens apar, no cal dir-ho, més racional i més d'acord amb la Història general de la civilització.

El senyor Lluís de Dalmau en el treball que li valgué un accésit en el «Certamen científic-literari» de Sitges l'any 1886, fresà aquesta tesi que avui fem nostra. La fresà i la passà de llarg sense parar-s'hi. L'altre concursant, el senyor Guíllem J. de Guíllen-Garcia, abocà en el seu es-

tudi una valuosa munier de dades erudites sense coordinació, però, per a un estudi històric definitiu. I s'aferrà, encara, a la tradició segons la qual el nom de Malvasia prové del de l'antiga ciutat de Monembasia—Morea, Grècia—a la qual els francs donaren més tard el nom de Malvasia que restà al nostre vi. L'esmentada ciutat era, pel temps en que hom suposa, segons la llegenda, que els almogàvers n'importaren el raïm, el castell més potent que els bizantins posseïen a les costes del Peloponés, vora l'antiga Esparta anomenada llavors Mistra. Avui — ho havem llegit no fa gaire—la petita Monembasia apar amb les runes enormes del seu castell i de les seves muralles un niu de pirates medieval oblidat en el nostre segle prosaïc.

El fet, o els fets que no ens deixen acabar de creure en la veritat d'aquesta tradició són varis. Potser sí que algun cap de la gloriosa companyia de Roger porta ací, cosa difícil, ceps del vi oriental que li havia endolcit les hores de repòs de tantes de victòries. No es pot dir, però, que aquest fet sigui l'origen de la coneixença del Malvasia a l'Occident. Hi ha Malvasia a tot el Rosselló; n'hi ha a Itàlia, a Palerm i a Lipari; àdhuc n'hi ha a Andalusia i a Madera, sense parlar dels Malvasies grecs de Samos i de Xipre, i el de Nàuplia al Peloponés. A Itàlia, a les costes franceses quins almo-

gàvers li portaren? ¿S'hi propagà des de Sitges?

No és versemblant. I tot mena a creure que el Malvasia era ací des de temps molt més llunyans que els dels almogàvers de Roger (1302-1387). A Itàlia, al Rosselló ¿no us apar veure dibuixada la història de l'expansió grega de cinc o sis segles abans de Jesucrist per la Mediterrània portadora als nostres climes de la vinya i dels oliverars?

Carles Lenthéric, autor de bells llibres sobre la Provença (i qui diu Provença diu Rosselló, i qui diu Rosselló diu terres catalanes fins més enllà de València), pinta en unes breus pàgines de la seva obra «La Grècia i l'Orient a Provença», el caràcter dels grecs colonitzadors. Gent de comerç i de pau, naturalment culta, alhora emprenedora i arrelada al patrí record, els emigrants de la Fòcida tingueren el seny de no llançar-se a les nostres costes com cans de presa; ans d'esguardar-les com una evocació de la vertadera pàtria deixada a l'altra riba de la mateixa mar. Aquest redós de Sitges, i les esplugues de l'Empordà, i les cales del Rosselló i de Provença fins a les empúries de Massàlia (Marsella), llur més gran colònia, pedregoses, enquadrades de muntanyetes esgronades, totes blau i cendre, i coronades per bosquets de pins, aparegueren al grec tal com el calc de llur terra nadiu. I amaren els colonitzadors aquests re-

cés que, lluny de llur país, els el recordava. El sol fins llavors ferreny i quasi desert esdevingué poblat, fèrtil, dolç; la vinya i les oliveres reverdiren el paisatge. I el malvasia degué fruitar ací en aquesta Grècia nova avui encara entre nosaltres vivent.

Es cosa sabuda—el doctor Roque, citat pel senyor Guíllen-Garcia, ho reporta en la seva *Phylographie médicale* — que en ocasió del seu triomf, Juli Cèsar regalà malvasia a la plebs romana. En el racont dels banquets donats pel gran dictador, hom troba així mateix esmentats entre d'altres vins grecs, el nostre vi famós. Es, però, verament significatiu que Cèsar donés malvasia en l'avinentsa del seu triomf i que la regalés al poble. Si es té en compte que el triomf de Cèsar esdevingué al seu retorn de les Gàl·lies, ¿per què no es podria creure que en una ocasió popular el conqueridor vessava a la pàtria el nèctar més dolç de les terres per ell domades? ¿Cèsar conegué, doncs, el malvasia a Arles, posem per cas? Fet curiós: vint segles després de la gesta romana, a Ribesaltes, el seu poble rossellonès, hom libava malvasia a Joffre, el mariscal triomfador. Novament, el vi ofert altre temps en holocaust als deus, endolcía el repòs d'un gran heroi.

¿Hi havia, doncs, Malvasia a Sitges abans que hi haguessin almogàvers cavallers?

J. SOLER, IMPRESSOR: VILANOVA

GRÀFICA MANÉN
LITOGRAFIA GENERAL-IMPRESMA

RECLAMS

CARTELLS & PLAQUES & CALENDARIS & PAI
PAIS & SECANTS & TARGETES PERFUMABLES &
CARNETS & ETC. & & & & & &

INDIANES

CARTES & FACTURES & TARGES & SOBRES &
FAIXES & ETIQUETES & ENVOLTORIS & CRO-
MOS & ETC. & & & & & &

NOVETATS

RELLEUS

DIPUTACIÓ, 116

TELÈFON H. 967

BARCELONA